

## Si nei til 10 nye år med atomforskning

**I høst skal Regjeringen avgjøre fremtiden for Haldenreaktoren. Institutt for Energiteknikk har søkt om 10 nye år med drift av reaktoren. Natur og Ungdom, Bellona, Greenpeace, Norges Naturvernforbund, Framtiden i Våre Hender og WWF oppfordrer med dette regjeringen til å avslå søknaden og stenge Haldenreaktoren.**

Forskningen som utføres ved Haldenreaktoren bidrar til å effektivisere driften og forlenge levetiden til gamle atomkraftverk i resten av verden. Dette konkluderte også en rapport utført av NUPI i 2002 med: *"Distinksjonen mellom sikkerhetsforebyggende og driftforlengende kjerneovervåkingssystemet i Halden synes å være liten"*<sup>i</sup>.

### **Forlenger levetiden til usikre reaktorer**

Haldenreaktorens forskning og systemer gjør atomkraftverk over hele verden mer lønnsom, og systemene brukes til å forlenge levetiden til utgatte, usikre reaktorer. Dermed blir resultatet av forskningen alt annet enn økt sikkerhet, slik IFE hevder. IFE Halden har blant annet levert kjerneovervåkingssystemet SCORPIO til atomkraftverk i Russland, Tsjekkia og Slovakia.

Det er et system som gjør det mulig å drive reaktoren mer effektivt og brenselet mer økonomisk. Statens Strålevern har i møte med Natur og Ungdom sagt at dette er et system de har valgt å ikke levere til Kola atomkraftverk, nettopp med begrunnelse i at det ikke er et sikkerhetssystem.

Til tross for dette leverte IFE Halden siste del av SCORPIO-systemet til Kola atomkraftverk i 2004. Da Natur og Ungdom møtte administrasjonen ved Kola atomkraftverk i 2003, gikk det klart fram at dette bare var et tilleggssystem, og ikke et vesentlig sikkerhetstiltak. SCORPIO-systemet bidrar verken til å løse de grunnleggende sikkerhetsmessige problemene ved verket eller til å legge det ned, og bryter i så måte Stortingets forutsetningene for at nye tiltak ved Kola atomkraftverk skal rette seg mot stenging<sup>ii</sup>.

### **Undergraver norsk utenrikspolitikk**

Haldenreaktoren forsker på blandingsbrenselet MO<sub>x</sub> for å gjøre det mer konkurransedyktig. Dette er en svært miljøskadelig måte å produsere brensel på, fordi det fører til større mengder med radioaktivt avfall. Produksjonen av dette brenselet foregår blant annet ved Sellafield, som har bidratt til radioaktiv forurensing av blant annet norske havområder.

To av firmaene som IFE Halden har gjennomført forsøk på MO<sub>x</sub> for er det britiske BNG og franske AREVA NC. Disse eier og driver reprosesseringsverkene Sellafield og La Hague som produserer MO<sub>x</sub>-brensel. Gjennom Haldenprosjektet samarbeider Norge med de største produsentene av MO<sub>x</sub>, om videreutvikling av MO<sub>x</sub>. Disse firmaene har satsset betydelig på MO<sub>x</sub>-brenselet, men pr. dags dato står MO<sub>x</sub>-brenselet for en liten andel av verdens forbruk, og er betydelig dyrere enn vanlig uranbrensel. Slik sett er Haldenreaktoren svært viktig for MO<sub>x</sub>-brenselets framtid.

Stortingets forutsetning for forskningen som gjøres på MOX er at den utelukkende foretas i den hensikt å bedre sikkerheten ved bruk av denne type brensel<sup>iii</sup>. Dette kan vise seg å være umulig: *"Flertallet viser til den uforenlige målkonflikten som Riksrevisjonen peker på, at sikkerhetstiltak på Kola atomkraftverk bidrar til å forlenge levetiden til atomkraftverket(...)* Flertallet vil understreke at den samme målkonflikten også vil kunne være

*til stede i andre deler av atomsikkerhetsarbeidet Norge deltar i. Regjeringen bør vurdere innretningen på flere prosjekter med bakgrunn i dette.”.*

Om ikke forskningen fører til utvikling av ny reaktorteknologi basert på MOX-brensel vil Haldenreaktorens kvalitetssikring av MOX-brensel indirekte føre til utbredt bruk av brensel. Med tanke på prosjektets brede internasjonale kontaktflate er det ikke tvil om at eksperimentene har stor betydning for atomindustrien.

Dette har da også Ole Reistad i Statens Strålevern påpekt. Ifølge han kan forskningen i Halden føre til at bruken av MOX-brensel i verden øker og dermed gjøre det lettere for Sellafield å få solgt MOX-brensel<sup>iv</sup>. Dette konkluderte også rapporten fra NUPI med. En rekke norske regjeringer har jobbet hardt for å få slutt på utslippene fra Sellafield som har forurenset norske farvann i en årrekke. Likevel støttes MOX-forskningen ved Haldenreaktoren over statsbudsjettet hvert år.

### **Dobbeltmoralistisk**

Gjennom forskningen ved Haldenreaktoren har Norge en svært kritikkverdig dobbeltrolle som uttalt motstander av atomkraft og samtidig en viktig støttespiller for internasjonal atomindustri. Tidligere miljøvernminister Helen Bjørnøy<sup>v</sup>, nåværende miljøvernminister Erik Solheim<sup>vi</sup>, statsminister Jens Stoltenberg<sup>vii,viii,ix</sup> og tidligere Olje- og Energiminister Åslaug Haga<sup>x</sup> har alle uttrykt regjeringas motstand mot atomkraft.

Siden atomkraftdebatten på 1970-tallet, hvor norsk atomkraft ble lagt død, har Norge brukt 1,9 milliarder kroner på forskning og utvikling av atomenergi, hele 326 millioner kr mer enn hva som er brukt på fornybar energi<sup>xi</sup>. Så sent som i 2008 fikk atomforskning en høyere budsjettøkning enn fornybar energiforskning<sup>1</sup>. Dermed har støtten til Haldenreaktoren gått på bekostning av støtte til fornybar energi.

### **Ti nye år med farlig atomavfall?**

Etter femti år med norsk atomkraft har ikke Norge kommet noe nærmere en løsning på det farlige, høyradioaktive avfallet som genereres ved Haldenreaktoren. Til tross for at Bergan-utvalget allerede i 2001 anbefalte at et nytt sentralt mellomlager burde stå klart i 2008 har fint lite skjedd.

Det er skremmende at norske myndigheter så langt har oversett denne saken, samtidig som man årlig har gitt økonomisk støtte til Haldenreaktoren og dermed bidratt til mer farlig atomavfall. En ny konsesjon til Haldenreaktoren vil innebære ti nye år med mer høyradioaktivt avfall som det ikke finnes noen plan for.

### **Halden-prosjektets nytteverdi**

Stortingets viktigste forutsetning for videre drift av Halden-prosjektet i 1998 var prosjektets nytteverdi for Norge. Nytteverdien ble definert som følgende:

*”Det grunnleggende målet for Norges engasjement i Halden-prosjektet er å opprettholde en nasjonal kompetanse i reaktorteknologi. Prosjektet skal også bidra effektivt til å opprettholde en tilfredsstillende beredskap mot ulykker, overvåke reaktoranlegg i våre nærområder, sikre norsk innflytelse i det internasjonale atomsikkerhetsarbeidet og styrke sikkerheten ved*

---

<sup>1</sup> Nukleær virksomhet mottok en økning på 11,5 mill fra 2007-nivå, over NHDs budsjett, mens fornybar energiforskning ikke økte fra 2007-nivå

*reaktoranlegg i Øst-Europa gjennom samarbeid og kompetanseoverføring knyttet til sikkerhetsteknologi;..”<sup>xii</sup>*

I dag har man i langt større grad fått entydige svar på flere av problemstillingene man diskuterte ved forrige konsesjonsbehandling. Et utvalg som ble satt ned av Handels- og Næringsdepartementet i 2003 vurderte konsekvensene en nedleggelse av Haldenreaktoren ville få. De konkluderte med følgende<sup>xiii</sup>:

#### Nasjonal kompetanse i reaktorteknologi og atomulykkeberedskap

*”I IFE er det i hovedsak IFE Kjeller som dekker behovet for operativ strålevernkompetanse, og denne vil ikke bli berørt ved en nedleggelse av HBWR. Når det gjelder den reaktorteknologiske kompetansen (...), finnes den både på Kjeller og i Halden (...) IFE Halden har en spesiell kompetanse innen kraftproduserende reaktorer og ved en nedleggelse av Haldenreaktoren kan denne bli svekket, men det vil neppe få stor betydning for atomulykkesberedskapen.”*

#### Styrke sikkerheten ved reaktoranlegg i Øst-Europa

*”Utvalget har også merket seg at både UD og Strålevernet påpeker at norsk innsats for bedring av sikkerhetstiltak ved russiske atomkraftverk vil bli redusert i tiden som kommer. Dette taler for et redusert behov for IFE Haldens kompetanse i det framtidige arbeidet med handlingsplanen. På dette grunnlag er det utvalgets vurdering at en stengning av reaktoren i Halden ikke vil medføre vesentlig svekkelse av kvaliteten på arbeidet med atomsikring i våre nærrområder.”*

#### Sikre norsk innflytelse i det internasjonale atomsikkerhetsarbeidet

*”Det er imidlertid utvalgets oppfatning at Norge ikke vil miste sin mulighet til å arbeide innenfor IAEA og OECD-NEA selv om HBWR blir lagt ned. (...) Det er (...) fare for at Norge vil kunne miste noe av sin innflytelse i OECD-NEA når Haldenreaktoren er lagt ned. Klarer man å opprettholde et internasjonalt program på MTO vil en slik trend imidlertid kunne motvirkes.”*

**Med andre ord kan Stortingets grunnleggende mål for engasjement i Halden-prosjektet opprettholdes selv om reaktoren nedlegges.**

#### **Ingen helhetlig vurdering**

Statens Strålevern har vurdert IFEs søknad og innstiller på videre drift. Strålevernets vurderinger må sees i sammenheng med deres mandat, som kun er å vurdere de sikkerhetsmessige sidene ved videre drift. Som nevnt er det andre aspekt ved videre drift som Statens Strålevern ikke har vurdert.

Beslutningen om å tildele ny konsesjon for en tiårsperiode til Haldenreaktoren kan ikke reduseres til kun å være et spørsmål om sikker drift av reaktoren. Det er knyttet en rekke andre utfordringer til videre drift av Haldenreaktoren som må veie tungt i avgjørelsen om ny konsesjon. Driften av Haldenreaktoren bidrar til økt effektivitet for atomindustrien og mer farlig atomavfall i Norges nærrområder.

**Natur og Ungdom, Bellona, Greenpeace, Norges Naturvernforbund, Framtiden i Våre Hender og WWF mener på bakgrunn av dette at Regjeringen må avslå konsesjonssøknaden til IFE om å drive Haldenreaktoren i ti nye år.**

- 
- i NUPI 2002, "Vurdering av utenrikspolitiske sider ved fortsatt drift av OECD Halden Reactor Project"
- ii Innst.S.nr.107 (2001-2002): Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av regjeringens gjennomføring av Handlingsplan for Atomsaker
- iii Innst. S.nr. 126. (1998-1999) Innstilling fra energi og miljøkomiteen om videreføring av Haldenprosjektet
- iv Putsj 1/02, "Innrømmer egne atomsynder", Ole Reistad i NRPA, s. 9
- v MD 2007, "Miljøvernministere advarer mot kjernekraft som løsning på klimakrisen", <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/pressecenter/pressemeldinger/2007/Miljovernministre-advarer-mot-kjernekrak.html?id=482140>
- vi Dagsavisen 2008, "Solheim misliker britenes atomplaner", <http://www.dagsavisen.no/innenriks/article330415.ece>
- vii NRK 2007, "En kilde klar og ren – atomkraft", <http://www1.nrk.no/nett-tv/klipp/302422>
- viii Dagbladet 2008, "- Atomkraft er uaktuelt", <http://www.dagbladet.no/nyheter/2008/01/15/523896.html>
- ix Teknisk Ukeblad, 26.08.2008, "Beklager problemene ved Snøhvit-anlegget", <http://www.tu.no/ons/article178192.ece>
- x Stavanger Aftenblad 2008, "Ikke atomkraftverk i Norge", <http://www.aftenbladet.no/energi/fornybar/article596858.ece>
- xi IEA 2007, "R&D Statistics", <http://iea.org/Textbase/stats/rd.asp>
- xii NOH 1998, "St.meld. nr. 22", <http://www.regjeringen.no/nb/dep/nhd/dok/regpubl/stmeld/19981999/Stmeld-nr-22-1998-99-.html?id=192217>
- xiii Presterud-urvalget 2005, "Konsekvenser av nedleggelse av Haldenreaktoren"